

tig verdenshistorisk Indsats, ja, Socialdemokratiet har bogstavelig sat sin politiske Eksistens ind paa dog at frelse det ud af Sammenbrudet, som Demokratiet og Republikken er for Tyskland. Det fik saa ogsaa 8 Timers Arbejdsdagen, og det fik Bedriftsraadsloven af 1920. Det ærede Medlem Hr. Drachmann brugte nogle meget stærke Ord om, at disse Bedriftsraad vil føre til Arbejdersdiktatur, eller hvad det var, han sagde. Disse Ord i det ærede Medlems Mund undrede mig. Det er ikke saa forfærdelig længe siden — der er vist mange, der kan erindre det —, at det ærede Medlem i sin Forargelse over den Glückstadtske „Tafelrunde“ — som det ærede Medlem den Gang gerne vilde skyde i Skoene paa andre —, det vil sige den danske Industris Ledere, bad om snarest muligt at faa en dansk Mussolini. Jeg ved ikke, om Udviklingen nede i Italien under Mussolini, med Mordet paa Matteotti o. s. v., dog ikke har været af den Art, at det ærede Medlem Hr. Drachmann neppe i Dag vil gentage sine Ord fra før et Par Aar siden om Ønskeligheden af at faa en dansk Mussolini, et Mussolinisk, et fascistisk Diktatur snarest muligt.

Det ærede Medlem Hr. Drachmann nævnte Norge, og det gjode det ærede Medlem Hr. Slesbager ogsaa. Bedriftsraadene i Norge er meget svage; det er jo frivillige Bedriftsraad, de er ikke lovordnede i den Forstand, der kan oprettes Bedriftsraad med visse Beføjelser, og der er ikke oprettet ret mange, men de virker for Resten meget godt. Enhver ved, at Arbejderbevægelsen i Norge har faaet et ganske særligt Forløb, som vi ingenlunde billiger, og det har ganske naturligt vanskeliggjort Udviklingen af den sunde Bedriftsraadstanke. Men for øvrigt hævder de faglige Arbejderorganisationer, at de faa og smaa og svage Bedriftsraad, de har deroppe, virker fyldestgørende.

Definitivt gjort af med Kapitalismen er der ikke, men jeg fastholder, at det liberalistisk-kapitalistisk-militaristiske System har spillet moralsk Fallit ved Verdenskrigen og ved Verdenskrisen, og de Tilstande, som det ærede Medlem Hr. Drachmann skildrede, i det nuværende Efterkrigssamfund, hvor Kapitalen havde faaet en Magt som ingen Sinde, hvor det var fra Wall Street, vi blev regeret, hvor det var City og Bankerne, der ordnede det hele — ja, det ærede Medlem Hr. Dahlgaard var allerede inde paa det, det er sandelig en Samfundstilstand af en saadan Art, at mig forekommer den ikke lystelig. Det ærede Medlem talte om, at

de tyske Arbejderes Arbejdstid er blevet forøget fra 8 til 9—10 Timer, og at Lønnen er sat ned til det halve af, hvad den er i Danmark. Det er nu en meget overdreven Skildring, for 8 Timers Arbejdsdagen er fastholdt. Den tyske Arbejdsminister fastholder den; den tyske, belgiske, engelske og franske Arbejdsminister har fastholdt den paa deres Konferencé i Efteraaret, og de Undtagelser, der er gjort, søger man at komme bort fra. Og Lønnen stiger for de tyske Arbejdere meget stærkt. Jeg gør blot denne forbigaaende Bemærkning, for at disse Udtalelser ikke yderligere skal misbruges i de Kampe, vi maaske staa overfor herhjemme. Men hele denne Skildring af Kapitalens Herredømme var sandelig ikke lystelig. Det er rigtigt, at endnu er Kapitalens Magt ikke afskaffet; den har spillet moralsk Fallit, men der kan gaa nogen Tid, før der kommer et nyt og bedre Samfundssystem. Men det arbejder sig frem. Den store franske Revolution i 1789 spredte, som Asmund Gleerup sagde, sine frugtbare Sædekorn ud over hele Verden, men der kom en Tid, da det kunde se ud, som om den havde spillet Fallit. De nye Ideer kunde ikke straks vinde Sejr, de skulde vokse, som alt andet naturligt her i Verden skulde de have deres Væksttid. Men de nye Ideer var født, var blevet til i Menneskenes Sind, de begyndte at slaa Rødder i Samfundet og vokse og udvikle sig. Og i Løbet af forrige Aarhundrede udviklede alle disse Ideer, som den franske Revolution havde fremkaldt og udspreddt over Verden, sig til det liberalistisk-kapitalistiske Samfund. Men der var en Tid, f. Eks. under Bourbonerne i Frankrig, fra 1814 til 1830, da det saa ud til, at hele det gamle System alligevel var opretholdt. Enevælden, Adelen, Gejstligheden, det saa ud, som om de herskede, men det gjorde de slet ikke, de havde en Gang for alle spillet moralsk Fallit. De kom til Magten, men det var kun en Skinmagt, det var kun en Gengangertid. Under deres Regimente voksede de nye Tanker op, og de omformede og prægede hele Europas Udvikling. Paa samme Maade nu efter Verdenskrigen og Verdenskrisen: den gamle Kapitalisme kan faa en Skinmagt foreløbig en Tid, en Gengangertilværelse, men de nye Ideer, hvortil ogsaa Bedriftsraadstanke hører, er saaet ud i Sindene og ud i Samfundene, der vokser de deres organiske Vækst, og det kommer Aarhundrede vil efter alle Solemærker at døme, og som man maa se paa det, hvis man har historisk Sans, bringe Udfoldelsen og Udviklingen og Blomstringen af disse nye Ideer, der vil skabe et bedre Samfund.